

Remissvar Ds 2022:9 Ett utvidgat utreseförbud för barn

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss av Ds 2022:9 Ett utvidgat utreseförbud för barn. Rädda Barnen kommenterar förslagen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som utgångspunkt.

Rädda Barnen har arbetat mot hedersrelaterat våld och förtryck sedan början av 2000-talet med både förebyggande och direktstödande aktiviteter. Vi möter barn såväl i skolor som via vår stödchatt som berättar om oro för sin framtid, risk att föras utomlands och rädsla för vad som ska hända där. Sedan stödchatten startade år 2015 har vi tagit emot tusentals samtal från barn. Flera uttrycker en rädsla om att föras utomlands för bortgifte, tvångsäktenskap men även för så kallade uppfostringsresor. Vid 18 års ålder ökar risken för bortgifte och tvångsäktenskap. Rädda Barnen välkomnar därför de förslag som läggs i promemorian om att utöka utreseförbudet till att kunna gälla även andra handlingar än barnäktenskap och könsstympning. Rädda Barnen vill dock återigen påpeka, precis som vi gjorde i vårt remissvar till SOU 2018:69, att det finns anledning att överväga utöka åldersgränsen för när utreseförbud kan utfärdas till 21 år då riskerna ökar efter 18 års ålder. Detta utifrån vår erfarenhet från vår stödchatt, där många som hör av sig är runt 18 år och uttrycker stor oro för olika former av påtryckningar från familjen, inklusive påtryckningar att åka utomlands för olika former av skadliga handlingar.

Nedan följer kommentarer på vissa av förslagen som läggs fram i promemorian. Övriga förslag tillstyrks av Rädda Barnen.

5.4.4 Ett utvidgat utreseförbud bör utformas efter förutsättningarna för vård enligt LVU

Rädda Barnen tillstyrker förslaget. Rädda Barnen anser, likt promemorian, att det är bra med en öppen formulering för att kunna inrymma alla typer av skadliga utlandsvistelser för barn. Rädda Barnen finner det vidare lämpligt att koppla rekvisiten till rekvisiten i 2 och 3 §§ LVU, då dessa är väl kända av socialnämnder och domstolar.

Rädda Barnen noterar att promemorian understryker att ett utreseförbud ofta kombineras med ett omhändertagande enligt LVU, men att så inte alltid är fallet. I vissa fall finns samtycke till åtgärder från vårdnadshavare, vilket gör att rekvisiten för omhändertagande enligt LVU inte uppfylls, och barnet får då vara kvar i hemmet med vårdnadshavare. Rädda Barnen vill understryka vikten av att socialnämnden, i de fall där utreseförbud utfärdas men barnet inte omhändertas enligt LVU, säkerställer att vårdnadshavarnas samtycke är allvarligt menat, följer barnet och hens välbefinnande på nära håll och att barnet får det skydd och stöd hen har rätt till.

Som nämnts ovan anser Rädda Barnen att det finns skäl att överväga om möjligheten att besluta om utreseförbud ska kunna gälla fram till 21 års ålder. Rädda Barnen vill här understryka att många av de ungdomar som växer upp i familjer med stark hederskultur och som riskerar att föras utomlands av olika anledningar som kan vara skadliga för dem, lever kvar i dessa familjer under starkt hedersförtryck även efter 18 års ålder. Efter 18 års ålder ökar

riskerna för bortgift, tvångsäktenskap och vilseledande äktenskap. Det är svårt för en person att bryta sig fri från dessa normer och bryta från sin familj även om personen är myndig, i synnerhet om hen fortfarande går i gymnasiet eller bor hemma. Rädda Barnen anser därför att det bör kunna finnas möjligheter, i synnerliga fall, att upprätta ett utreseförbud även i dessa fall, särskilt i de fall där det tydligt framgår att utlandsresan är mot personens uttryckliga vilja.

5.4.6 Ett utvidgat utreseförbud är förenligt med fri- och rättigheter

Rädda Barnen delar promemorians bedömning. Precis som beskrivs så är utreseförbudet en inskränkning i barnets rätt till rörelsefrihet och till viss del rätt till familjeliv, men Rädda Barnen delar promemorians bedömning att dessa får inskränkas på det sätt som föreslås, utifrån att det syftar till att tillgodose ett stort antal andra rättigheter för barn och unga, inte minst deras rätt till skydd från våld och övergrepp och till skydd för deras rätt till hälsa, utveckling och överlevnad.

Rädda Barnen anser att utredningen har gjort en tydlig genomgång av vilka rättigheter som berörs i promemorians förslag och hur dessa har tillgodosetts i arbetet.

5.4.7 En kunskapshöjande insats om utreseförbud genomförs

Rädda Barnen tillstyrker promemorians förslag om att en nationell kunskapshöjande insats om utreseförbudet behövs.

Rädda Barnen utgår ifrån att förslaget ska gälla alla aktörer som kan vara involverade i ärenden där beslut om utreseförbud kan beslutas. Rädda Barnen önskar dock att detta tydliggörs. I promemorian syns att stor vikt ges åt socialnämnden och socialtjänsterna, där det givetvis är av största vikt att kunskap och kompetens om utreseförbudet finns. Men även alla andra aktörer måste få riktade insatser om utreseförbudet. Här vill Rädda Barnen framförallt understryka vikten av särskilda insatser riktade till polis, tull och anställda hos Migrationsverket. Även domare och nämndemän inom domstolar som ska fatta beslut kan behöva särskilda kunskapshöjande insatser.

Andra målgrupper som Rädda Barnen också vill betona i detta är personal inom förskola och skola, inklusive elevhälsan, samt mödravårdscentraler och barnavårdscentraler. Personal inom dessa organisationer kan komma i kontakt med barn, eller föräldrar, där det framkommer information om att ett barn kan riskeras att tas utomlands av anledningar som skulle kunna föranleda ett utreseförbud. Det är då av stor vikt att dessa personer har kunskap om utreseförbudet och kan meddela socialtjänsten sin oro och trycka på behovet av att utreseförbud utreds.

6.4.3 Polismyndigheten ska särskilt överväga att föra in en registrering i SIS om det finns beslut om utreseförbud eller tillfälligt utreseförbud

Rädda Barnen tillstyrker promemorians förslag, men anser att polismyndigheten inte enbart ska särskilt överväga att föra in registrering i SIS, utan att ett beslut om utreseförbud eller tillfälligt utreseförbud alltid ska föras in i SIS.

Rädda Barnen delar promemorians bedömning om att det är av stor vikt att en registrering om utreseförbud finns i SIS, för att kunna hindra att ett barn lämnar Sverige eller Schengen-området. Rädda Barnen anser därför att regleringen bör formuleras i "ska"-form istället för "särskilt överväga".

Stockholm 3 oktober 2022

Helena Thybell
Generalsekreterare Rädda Barnen

